

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.02.2006, sp. zn. 29 Odo 882/2005, ECLI:CZ:NS:2006:29.ODO.882.2005.1

Číslo: 27/2007

Právní věta: Smlouva o postoupení pohledávky uzavřená v rozporu s ustanovením § 525 odst. 2 obč. zák. je absolutně neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.02.2006

Spisová značka: 29 Odo 882/2005

Číslo rozhodnutí: 27

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Postoupení pohledávky

Předpisy: § 39 odst. 2 předpisu č. 40/1964Sb.
§ 497 předpisu č. 513/1991Sb.
§ 525 odst. 2 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v P í s k u rozsudkem ze dne 9. 2. 2004 uložil žalovaným zaplatit žalobkyni částku 3 007 024,84 Kč s 19,4% úrokem z částky 1 869 290,30 Kč od 25. 3. 2002 do zaplacení s tím, že plněním jednoho ze žalovaných zaniká v rozsahu tohoto plnění povinnost druhého žalovaného (výrok I.), a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

V odůvodnění rozsudku, odkazuje na výsledky provedeného dokazování a nesporná tvrzení účastníků, soud prvního stupně zejména uvedl, že 5. 4. 1995 byla mezi právní předchůdkyní žalobkyně Č. spořitelnou, a. s. (dále též jen „spořitelna“), a prvním žalovaným uzavřena smlouva o úvěru ve znění dodatků č. 1 a 2, kterou byl prvnímu žalovanému poskytnut úvěr ve výši 3 100 000 Kč na nákup rekreačního zařízení, jenž měl být vrácen v dohodnuté lhůtě spolu s úroky stanovenými smlouvou. Závazek prvního žalovaného byl zajištěn ručením druhé žalované založeným ručitelským prohlášením ze dne 5. 4. 1995. Pro neplnění podmínek smlouvy o úvěru spořitelna smlouvu vypověděla přípisem ze dne 7. 4. 1998. Smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 30. 6. 2001 ve znění dodatku ze dne 16. 10. 2001 spořitelna pohledávku, jejíž zaplacení je předmětem sporu, postoupila K. bance, s. p. ú.

Právo žalobkyně na zaplacení žalované částky posoudil soud prvního stupně podle ustanovení § 497 a násl. obch. zák. a ve vztahu k druhé žalované jako ručitelce podle ustanovení § 303 a násl. obch. zák., přičemž dospěl k závěru, že žalobkyně má právo na zaplacení žalované částky spolu s 9,4% úrokem a

s 10% úrokem z prodlení dohodnutými ve smlouvě z částky nesplacené jistiny ve výši 1 869 290,30 Kč, neboť první žalovaný nesplnil závazek ze smlouvy o úvěru a druhá žalovaná nesplnila ručitelský závazek. Soud prvního stupně neshledal důvodnou, s odkazem na ustanovení § 15 obch. zák., ani námitku nedostatku aktivní legitimace žalobkyně vznesenou žalovanými, opírající se o přípis Č. spořitelny, a. s., ze dne 9. 12. 1997, podle něhož pohledávka nebude postoupena na jinou osobu, bude-li proveden vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí podle kupní smlouvy k nemovitostem uzavřené mezi kupujícím J. R. a prodávajícím F. K. Přitom vyšel ze sdělení spořitelny ze dne 22. 1. 2004, podle něhož bývalí pracovníci oblastní pobočky v T. nebyli oprávněni spořitelnu zavázat, že pohledávka nebude postoupena třetí osobě.

Výhradu prvního žalovaného, že nemohl dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru proto, že F. K. nebyl poskytnut úvěr na zaplacení nemovitostí a první žalovaný tak neobdržel celou kupní cenu, neshledal oprávněnou s tím, že spořitelna „nebyla účastníkem převodu“ a s prodejem vyslovila souhlas pouze jako zástavní věřitelka.

K odvolání žalovaných K r a j s k ý s o u d v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 15. 11. 2004 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými závěry soudu prvního stupně, a pokud jde o právní posouzení, uzavřel, že i kdyby pracovníci spořitelny zavázali ve smyslu ustanovení § 15 obch. zák. spořitelnu „nepostoupit“ pohledávku ze smlouvy o úvěru jiné osobě, nemohl by být takový závazek sám o sobě důvodem neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené podle § 524 obč. zák., neboť toto smluvní ujednání věřitele s dlužníkem se postupníka netýká. Porušení smlouvy, pokračoval odvolací soud, by mohlo být hodnoceno jako porušení právní povinnosti s nárokem prvního žalovaného na náhradu škody proti Č. spořitelně, a. s., podle § 420 obč. zák. Aktivní legitimace žalobkyně tím však zpochybněna není.

Proti rozsudku odvolacího soudu podali žalovaní dovolání, odkazující co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a namítající existenci dovolacích důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř., tj., že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem dovolatelé spatřují v závěru, že dohoda věřitele s dlužníkem, podle které nebude pohledávka postoupena třetí osobě, není důvodem neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky uzavřené podle § 524 obč. zák. Namítají, že „zákonodárce v ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák. umožňuje, aby dlužník i věřitel dohodli zákaz postoupení pohledávky. Je nepochybné, že pokud by smlouva o postoupení pohledávky byla uzavřena v rozporu s tímto zákonným ustanovením, byla by neplatná podle ustanovení § 39 obč. zák., tedy proto, že tento právní úkon by odporoval zákonu.“ O tom, že k dohodě o nepostoupení pohledávky došlo, svědčí přípis ze dne 9. 12. 1997, jímž spořitelna akceptovala požadavek prvního žalovaného v tomto směru.

Naplnění dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. dovolatelé shledávají v tom, že odvolacím soudem (i soudem prvního stupně) byla nesprávně posouzena otázka aktivní legitimace žalobkyně v návaznosti na uzavření dohody o nepostoupení pohledávky ze smlouvy o úvěru jinému a v neprovedení výslechů navržených svědků, bývalých pracovníků spořitelny, JUDr. K. a Ing. H., k otázce, za jakých okolností došlo k uzavření zmíněné dohody.

Proto dovolatelé požadují, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Žalobkyně ve vyjádření k dovolání snáší argumenty na podporu závěrů odvolacího soudu.

Nejvyšší soud se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jehož se žalovaní výslovně dovolávají, je přípustné dovolání proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam (§ 237 písm. c/ o. s. ř.) zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou otázku, na níž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení založen.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud shledává, a potud má dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné, v řešení otázky, zda dohoda věřitele s dlužníkem o tom, že pohledávka nebude postoupena jiné osobě, způsobuje neplatnost následně uzavřené smlouvy o postoupení pohledávky.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudu druhého stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 524 odst. 1 obč. zák. věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému.

Ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák. určuje, že nelze postoupit pohledávku, jestliže by postoupení odporovalo dohodě s dlužníkem.

Jak vyplývá z citovaných ustanovení, k platnému postoupení pohledávky není třeba souhlasu dlužníka; nelze však postoupit pohledávku, jestliže by postoupení odporovalo dohodě s dlužníkem. Dlužníku je tak v ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák. dána možnost, aby na základě dohody s věřitelem předem vyloučil případné postoupení pohledávky jinému. Lze dohodnout zákaz postoupení vůbec, nebo jen na určitou dobu, ve prospěch určité osoby, nebo i tak, že věřitel bez souhlasu dlužníka pohledávku nepostoupí jinému. Takové ujednání může být obsaženo již v původní smlouvě mezi věřitelem a dlužníkem, nebo je lze sjednat i dodatečně, a může se týkat jakékoliv pohledávky. Postupník, jemuž věřitel postoupil svou pohledávku i přes zákaz dohodnutý s dlužníkem, není chráněn ani v případě, že jednal v dobré víře a o tomto zákazu nevěděl. Smlouva o postoupení pohledávky uzavřená v rozporu s ustanovením § 525 obč. zák. je absolutně neplatná podle § 39 obč. zák. (v právní teorii srov. shodně např. Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, str. 770).

Dohodl-li platně první žalovaný se spořitelnou, že pohledávka nebude postoupena jinému, a spořitelna přesto pohledávku postoupila, je smlouva o postoupení pohledávky ze dne 30. 6. 2001 uzavřená v rozporu s touto dohodou neplatná podle § 39 obč. zák. z důvodu rozporu s § 525 odst. 2 obč. zák. Důsledkem neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky by byl i nedostatek aktivní věcné

legitimace žalobkyně ve sporu.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro řešení otázky, zda smlouva o postoupení pohledávky uzavřená dne 30. 6. 2001 mezi Č. spořitelnou, a. s., a K. bankou, s. p. ú., je platná, je nezbytné posoudit, zda mezi spořitelnou a prvním žalovaným byla uzavřena dohoda zapovídající postoupení pohledávky.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, který své rozhodnutí založil na závěru, že ani případná dohoda podle ustanovení § 525 odst. 2 obč. zák. nemá vliv na platnost smlouvy o postoupení pohledávky, je tak nesprávné a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl dovolateli uplatněn právem.

Jestliže se odvolací soud, vycházející z nesprávného právního názoru, na rozdíl od soudu prvního stupně otázkou uzavření dohody, podle které nebude pohledávka ze smlouvy o úvěru postoupena třetí osobě, nezabýval, zatížil odvolací řízení také vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.).

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta první, o. s. ř.).

V další fázi řízení odvolací soud nepřehlédne rozpor mezi vyhlášeným zněním a písemným vyhotovením rozsudku soudu prvního stupně.